

Gombosék története egy másik, külön történet, szinte a tükörképe az előzőnek, és mindkét történetnek Deáki a közös nevezője. Nem tanulságnélküli egyébként az sem. Igaz hű tükrö az elmúlt évszázad, sőt évezred Kárpát-medencei emberi sorsokéinak.

A Gombosok – családi monda szerint állítólag Szarvasról kerültek, még nem sokkal a város újjátelepítése, 1722 után Tótkomlóra –, azokkal a szarvasi családokkal együtt, akik átköltöztek 1746 körül, mert ott még nagy, szabad, pusztá földek voltak akkoriban. Kellott a sok friss, erős kéz a megművelésükhöz.

Ott vertek gyökeret és ott éltek-haltak őseik kétszáz évekig. Művelték a földet, kezdetben főként a másét. Majd lassan, ahogyan gyarapodtak szaporodott a család, bővítették a házukat. Eltérte az egyszerű életüket. Igaz amolyan iparos-gazdaemberek voltak szinte mindig a Gombosok, akik szívesen barkácsoltak, fűrtak-faragtak. Megjavították a saját, majd mások szerszámaikat, szekereit, gépeit. Mindig kellett az ügyes kéz a faluban. Mindig jól jött a sógornak-komának egy-egy villa vagy kapa-kaszanyél. Volt köztük olyan ügyes kezű is, aki már inkább iparosnak számított, és csak legfeljebb a maradék idejében, ha nagyon muszáj volt, művelte a földjét.

A nagypapa már a harmincas években meg is járta Amerikát, amikor a föld, az Isten-adta föld nem adott elég kenyeret a családjának idehaza. Ment a sokasággal, dolgozni. Ott is jó hasznát látta a műszaki vénjának, mert Ottavában, vasgyárban kapott munkát, ahol két évet is ledolgozott. Kitámolygott Ő is, aztán meg haza!

A keresetéből tudta megvenni a Tótkomlóson a Fő utcai házat, és tudott fellelegezni a család a szegénységből. De ő is hazajött, mint annyian mások akkoriban, mert nem is akart kint maradni, pedig lehetősége lett volna rá, mert a végén már műszakvezetőségig vitte.

Hozta viszont haza a vére, az a jó tót vére a hazájába, Magyarországra, szülővárosába, Tótkomlóra. Nem is gondolkodott egy percig sem a dolgon. Összeszedett annyi pénzt, amivel előrébb tudott lépni idehaza, és pakolt-utazott a hajóval. Haza. Az övéhez, szülőföldjére. Hozta a tótot a honvágya haza, Magyarországra!

De mit is beszélnek: Őt a tótot, Magyarországra, Tótkomlóra a honvágya? Hogy is van ez?

De hát így van, ez az igazság. Az ő összes rokona ott van eltemetve a tótkomlósi evangélikus temetőben. A Gombosok hozták magukkal ugyanis az evangélikusságukat már az ezerhétszáz években, először a Felvidékről Szarvasra, majd onnan kín-keserves-kemény évek után, hozták-cipelték tovább Tótkomlóra. „Mint a szegénységüket” – toldották meg, ha szóba került valaha is.

Az az igazság azonban, hogy nemigen foglalkoztak ezzel olyan sokat. Ők ezt Komlóson tudták, de nem forszírozták különösebben. Nem is volt a feladatuk, ők mindig kétkezi munkások voltak, csak tették a dolgukat. Az ő gondolatuk-gondjuk a föld és a kézmesterségek körében maradt. Onnan ritkán lépett ki. Legfeljebb olyankor, amikor a jó zsiros föld, ami idecsalta-csábítottak őket a hegyekből, majd tovább Szarvasról, már nem tudott elegendő kenyeret adni nekik, vagy amikor a politika megbolondította a népet. Nos olyankor léptek ki egy kis dollárt keresni Amerikába, Kanadába, vagy új életet kezdeni végül Szlovákiába.

Egyébként ott éltek ők már, több mint kétszáz évek óta: Tótkomlóson. Keményen dolgoztak, és az a kötött föld csak tovább erősítette-keményítette őket. Életerejüket, a mindent túlélni akaráukat egyébként is őseiktől kapták, és hozták magukkal.

Ott viszont így belakták, megszerették, megszerették az alföldi paraszti lét keménységét. Megkérgesítette tenyerüket és néha szívüket is. De befogadták őket, és végül őket, magukat is mindig befogadta a jó kemény komlósi, agyagos föld. Ott fekszenek sorban a tótkomlósi temetőben a Gombosok. Béke poraikra. Persze a Janó kivételével, mert ő már Deákiban van eltemetve.

A „porból lettél, porrá leszel” ígéje legfeljebb néha tótul hallik sírhantjaik fölött, mert az evangélikus vallásuk mellett az anyanyelvük az, amit a Felvidékről hoztak magukkal, és mint a vallásukat őrzik „potyészoló” nyelvükben ma is.

Már aki ott maradt az Alföldön, mert akkor, egyszer csak jött a politika, és teljesen megbolondította a népet... a Gombos Mama mindig így zárta a beszédet.

Valahol valakik kitalálták és Benesék elfogadták, hogy több millió németnek kellett az Odera vonaltól keletre eső Lengyelországból,

és a cseh Sziléziából, a sváboknak Magyarországról, valamint több mint százezer magyarnak Szlovákiából kitelepülnie.

Ebbe az örült forgásba keveredtek bele a Gombosok, Tótkomlósról. Valaki felcukkolt a nagypapát. Szlovák ügynökök járták akkortájt a békési tót falvakat-városokat, hogy a kitelepített felvidéki magyarok helyére alföldi szlovákokat csaljanak, vissza. Egyszer nagypapa elment Deákiba, ahol fogták-csálták, fűt-fát ígérték neki, amiből aztán csak a szép, nagy, faragott tornácú Dobos-ház vált valóra. Azt kapták meg, amikor felcihelődött a tótkomlósi Gombos család, és ők szembe haladtak a kitelepített felvidéki magyarokkal. Papíron, párttitkári-tanácselnöki asztalokon milyen szépen mutathatott ez az egész Kárpát-medencei virscaft, de a lelkekben... ott mit okozhatott! Igaz, begyógyulnak a lelki sebek, vagy eltemetik a porhüvelyükkel az egészet a legvégén.

Gombosék önként mentek, viszont elég rosszul fogadták az ezeréves Deákiban, amiből akkorra Diakovce lett. Ugyanis hiába maradt meg zömében magyarnak a falu, mert a több ezer családot nem lehetett mindet kitelepíteni, és lehet, hogy nem is akarták az akkori funkciókat, csak egy kicsit meg akarták bolygatni, változtatni az arányokat, csak egy kicsit meg akarták szorítani a magyarokat, csak egy kicsit meg akarták kavarni a fejeket, abban az addig szinte színtiszta magyar faluban. Sikertől nekik!

Szinte kiürült Deáki 1947-ben. Aki maradt az is nagyon elkeseredett lett. Minden családot érintett ugyanis valahogy a kitelepítés, hiába maradt a többség a helyén. Kinek a rokonát, testvérét vették a kitelepülők listájára, kinek a szomszédját vagy a barátját, vagy a sógorát.

Hogy éppen mikor, hol kit vettek a listára, azt sem lehet másképp kibogozni. Az is érdekes, hogy mindezt a kavart nem két ellenséges ország, de két akkor „testvéri, szocialista” szomszéd csinálta egymással!

Gombosékat viszont rosszul fogadták az ezeréves Deákiban. Gombosék a régi, mondjuk úgy az alföldi, archaikus szlovák nyelvet beszélték, amit kinevettek az akkor már egyre inkább elszlovákosodó Deákiban. Ez különösen kezdetben és a gyerekeknek volt nehéz. Erről Gombos Jani tudna mesélni Nyitrán, mert ő később ott tanított a főiskolán. Gyakran járt Szarvason, szinte hazajött ő ide, a szarvasi testvérei közé – ahogyan mondta iszogatás közben mindig.

Mindig a politika. A politika sok szemétséget tud csinálni az emberekkel. Képes barátokat szembefordítani, képes addig normális embereket megbolondítani, minden ok nélkül egymás ellen fordítani. Képes emberek lelkét megmérgezni. Lélekcserélő idők...

Egy azonban biztos: Tótkomlóson még beszélnek szlovákul és Deákiban is imádkoznak még magyarul az ezeréves templomban.

Menni kéne Deákiba azért a megígért marék földért a Dobos nagypapa sírjára, de lehet, hogy viszek egy marékka oda is Tótkomlósról, Janinak, a Deákiban eltemetett Gombos nagypapa sírjára, lelki nyugtatására.

„Por és hamu vagyunk...” – áll a Deákiban talált Ó-magyar Mária síralomban. Igen, esendők vagyunk.

R.P. (2002)
(Folyt.köv.)

Kettőtört lélekkel (2.)

A Gombosék

Meghívó

**December 7-én, pénteken, 17.00 órai kezdettel
A NAGY PÁRBESZÉD
című rendezvényünkre.**

Helyszín: Vas-Fémipari Rt. Étterme, Szarvas Szabadság u. 64/66 szám.

Az alábbi témákban várjuk a Tisztelt Lakosságot:
Feketegazdaság elleni küzdelem és adócsökkentés

Egészségügy

Kis- és középvállalkozások támogatása, gazdasággyorsító program
Nyugdíjreform

Vendégeink: Veress József, az MSZP Békés megyei elnöke,
országgyűlési képviselő.

Varga Zoltán, országgyűlési képviselő

Házigazda: Földesi Zoltán, országgyűlési képviselő

Minden érdeklődőt tisztelettel várunk!

Földesi Zoltán, elnök, országgyűlési képviselő